

social

forskning

NYT FRA SFI

1 / 2010 MARTS

SFi

DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

INDHOLD

- 3 Selvmordsforsøg blandt unge kan forebygges med social støtte
- 4 Skal unge eksperimentere med alkohol?
- 6 Bedre viden om psykisk syge børn giver positive resultater
- 8 En kæmpe vidensbank om forebyggende foranstaltninger
- 9 Fokus på overgreb på internettet eller mobiltelefonen
- 10** **Børn af forældre 2010:**
Voksne omkring børn og unge skal tage ansvaret!
- 12 Effektmåling resulterer i coaching-uddannelse i Rødovre
- 14** **At måle effekter i skolen**
- 16 Grønlandsk model for børns trivsel

KRONIKKEN

BAG OM FORSKNINGEN



social

1 / 2010 MARTS

forskning

SFI

DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

Hertuf Trolles Gade 11
DK-1052 København K
Telefon 33 48 08 00
Fax 33 48 08 33
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

Social Forskning udgives af
SFI – Det Nationale Forskningscenter for
Velfærd for at orientere om resultaterne af
centerets arbejde

REDAKTION:
Ulla Haahr (ansvarshavende)
Carsten Wulff
Mads Andersen Høg

ABONNEMENT:
Social Forskning er gratis og udkommer
med fire ordinære numre om året.
Abonnement på de ordinære numre kan
tegnes ved henvendelse til instituttet eller
på www.sfi.dk. Bladet kan frit kopieres.
Elektronisk abonnement kan tegnes på
www.sfi.dk

GRAFISK DESIGN: Hedda Bank mdd
FOTOS: Pelle Rink/POLFOTO (s3), Stig
Stasig/Scanpix (s4, s5), Michael Daugaard
(s6, s12), Hedda Bank (s8), Rikke Steen-
vinkel-Nordenhof/POLFOTO (s11), Ole Bo
Jensen (s14)
OPLAG: 4.800
ISSN-nr. 0903-7535
TRYK: Rosendahls Schultzgrafisk

Selvmondsforsøg blandt unge kan forebygges med social støtte

Den påvirkning, et barn får uden for hjemmet, har afgørende betydning for, om barnet senere overvejer selvmord. Det viser en undersøgelse fra SFI. Social kontakt med en forstående person i omgangskredsen kan forebygge selvmordstanker.

AF TILDE ELLEHAMMER ANDERSEN



Dårlige opvækstvilkår i hjemmet har direkte betydning for, om børnene senere i livet forsøger selvmord eller overvejer at gøre det. Der kan være mange årsager, men især børn, der er blevet udsat for psykologisk mishandling i hjemmet, tæller højt i selvmordsstatistikkerne. De er måske blevet udsat for forældrenes ydmygelser, trusler og nedværdigelser i andres påhør gennem barndommen. Det viser en omfattende undersøgelse fra SFI. Data fra en hel årgang er blevet brugt til bl.a. at analysere baggrunden for selvmordsovervejelser hos unge.

Det fremgår også af undersøgelsen, at den måde, barnet bliver mødt af sin omverden på i løbet af barndommen, kan give det afgørende skub væk fra – eller hen imod – overvejelserne om at begå selvmord.

Social støtte fra en person, der gider lytte, kan ophæve de dårlige odds, som de familiemæssige forhold giver. Det kan redde barnet fra senere at overveje selvmord. Faktisk falder risikoen for selvmordsforsøg eller overvejelser om det med 60 procent hos de børn, der har fået social støtte i deres omgivelser.

"Det er lige meget, hvem der støtter. Det kan være onkler, tanter, venner og mange gange er det bedsteforældre. Det afgørende er, at de giver barnet en empatisk og forstå-

ende respekt, men også en konstruktiv og praktisk hjælp", siger forskeren Mogens Christoffersen, der har gennemført undersøgelsen.

SELVMORDSFOREBYGGELSE I ÅRHUS

På Center for Selvmordsforebyggelse i Århus er der også fokus på den betydning, som netværk og social støtte har på unges selvmordsadfærd. Christian Møller Pedersen er ledende psykolog på centeret. Han fortæller, at når en patient kommer til stedet, laver psykologerne en samlet 'risiko-vurdering' over forskellige påvirkninger i patientens liv, der vægter i forhold til selvmord. Det er påvirkninger, der udgør en risiko, som fx arvelig belastning, forhold i familien og personens egne grunde til at ville dø. Men det er også de 'beskyttende faktorer', der fungerer som modvægt til tankerne om selvmord. Blandt disse tæller den selvmordstruedes relation til forstående voksne eller unge.

Psykisk mishandling, mener Christian Møller Pedersen, er bestemt én af 'risiko-faktorerne', også for hans patienter. Han forklarer de psykologiske mekanismer:

"Mishandlingen giver måske børnene en fornemmelse af, at verden ikke er et trygt sted at være. De kan tænke, at andre ikke kan eller vil hjælpe dem, eller at der ikke er nogen, der interesserer sig for dem. Det kan virke uoverstigeligt og håbløst. Denne måde at tænke på øger risikoen for selvmordstanker".

At modtage social støtte fx gennem kontakt med en empatisk voksen, kan ifølge Christian Møller Pedersen erstatte dette negative billede med et mere positivt. Den sociale støtte giver barnet en fornemmelse af, at det kan betale sig at søge hjælp, og at der er nogen, der lytter, når der er problemer.

Hvis de unge, der kommer til Center for Selvmordsforebyggelse, ikke har nogen i netværket, som de kan tale med, så forsøger de på centeret at være den empatiske voksne. Ved at leve sig ind i det og være forstående over for den unge påtager de sig for en periode den væsentlige rolle – indtil den unge selv får opbygget den slags relationer i deres eget netværk.

DEN VIGTIGE AMBIVALENS

Det er vidt forskelligt, hvad der ligger bag den enkeltes overvejelser om selvmord, når de henvender sig til Center for Selvmordsforebyggelse. Men alle de unge, som psykologerne på centeret taler med, befinder sig ifølge Christian Møller Pedersen i en tilstand af ambivalens, når de overvejer selvmord. På den ene side har de lyst til at prøve at leve, og på den anden side har de et ønske om at dø. Netop denne ambivalens er vigtig, mener psykologen fra Århus, og at tale om den er noget af det, en social støtte kan bestå af:

"At få fat i denne ambivalens og tale med folk om, at der er begge sider på én gang, er med til at give håb. At få selvmordstanker er ikke lig med, at alt er håbløst", siger Christian Møller Pedersen.

Skal unge eksperimentere med alkohol?

De unge og deres forældre har ifølge forskerne den samme dagsorden for de unges drikkeri. Nemlig at de unge kommer hurtigt gennem den risikofyldte fase, hvor de eksperimenterer med, hvor meget alkohol de kan tåle. Men på en folkeskole i Vanløse går forældrene meget aktivt til modangreb på denne – danske – logik.

**AF KIRSTEN HOLM-PETERSEN,
FREELANCEJOURNALIST**

Danske unge på 14-16 år har nærmest ikke noget valg. Hvis de vil begå sig socialt, skal de lære at blive habile alkoholforbrugere. Vejen dertil går for de flestes vedkommende gennem nogle velkendte 'skæverter'. Kvalme, utilpashed, brækture og black-outs – og for enkelte også en tur på hospitalet til observation eller udpumpning.

Det viser en ny bearbejdning af en stor spørgeskema- og interviewundersøgelse om unge og alkohol, som forskere fra Sociologisk Institut på Københavns Universitet indsamlede i 2005 om unge og alkohol. Den nye bearbejdning, der er lavet i et samarbejde med SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, viser også, at forældrene til de unge stiltiende accepterer, at de unge eksperimenterer med alkohol i store og risikofyldte mængder. For forældrene er godt klar over, hvad der er på spil for deres børn.

"Hvis forældrene nægtede deres børn at prøve sig frem med drikkeriet, så ville de fratage dem adgangen til det sociale liv," siger Jeanette Østergaard, der har lavet den nye bearbejdning i forbindelse med sin ph.d.

Jeanette Østergaard har brugt talmaterialet fra 2005 til at vise, at de unges vej til at lære at kontrollere deres alkoholforbrug består af tre faser. Den første fase handler om, at de unge lærer såkaldte drikketeknikker, altså hvor meget og hvad de kan drikke for at opnå en behagelig effekt. I den anden fase lærer de unge at skelne mellem forskellige måder at være fuld på. Og den tredje fase handler om langsomt men sikkert at lære at nyde de behagelige virkninger af alkoholen, nemlig et kontrolleret tab af kontrol. De unge og forældrene indgår undervejs – uden nødvendigvis at tale om det – i en slags samarbejde om den proces, de unge 'skal' igennem.

For forældrene er formålet med samarbejdet at forsøge at minimere de risici, som de udmærket ved, er forbundet med de unges prøven sig frem. Forældrene prøver at opstille regler for drikkeriet. For eksempel ikke at accep-



tere alkoholindtag på aftener inden skoledage, at fortælle om farerne ved at blande forskellige slags alkohol og at sætte grænser for, hvor mange gange de accepterer opkastningsture. Men neden under dette ligger en klar opfattelse af, at det er de unge selv, der ved at eksperimentere skal lære at kontrollere deres alkoholforbrug. Og af at enkelte 'skæverter' er en del af processen.

For de unge handler det om at lære at mestre den teknik at kunne drikke så tilpas meget, at de opnår den ønskede effekt – det kontrollerede tab af kontrol – og ikke mere. De

"HVIS FORÆLDRENE NÆGTEDE DERES BØRN AT PRØVE SIG FREM MED DRIKKERIE, SÅ VILLE DE FRATAGE DEM ADGANGEN TIL DET SOCIALE LIV" JEANETTE ØSTERGAARD

unge ved, at for at nå dette skal de gennem en periode, hvor de prøver sig frem.

Gevinsten for de unge er ikke så meget, at de dermed undgår alt for hyppige brækture, uønskede slagsmål eller en tur på hospitalet. For de unge – og i særlig grad pigerne – handler det mere om, at de mister social status, hvis de ikke relativt hurtigt får styr på drikkeriet.

For Jeanette Østergaard er der både læring og dilemmaer i de nye indsigter.

"Forældrene burde sætte spørgsmålstegn ved denne formentlig meget danske måde at lære at blive en alkoholforbruger. Er det korrekt, at vejen til at blive en alkoholforbruger skal gå gennem en periode af mere eller mindre ekstrem grænseprøvning? Men samtidig synes jeg også, forældrene er fanget i et paradoks. For på mange måder tilstræber vi jo, at de unge bliver selvstændige og selvstyrende. Skal vi så på den allermost centrale ungdomsarena til at sætte grænser," spørger Jeanette Østergaard.

"Ja, det skal vi", siger forældrene i en 8. klasse på en folkeskole i Vanløse. En enig forældregruppe har lavet en aftale, der er meget mere end blot et forbud mod alkohol. Forældrene har forpligtet sig til at tale med deres børn om alkoholens skadelige virkninger, de har forpligtet sig til at fortælle hinanden, hvis de ser nogle af klassekammeraterne drikke alligevel, og klasselæreren har talt med hele klassen om baggrunden for forældrenes aftale. Læreren har også formidlet aftalen til de få forældre, der ikke var med, da beslutningen blev taget.

Lise Kristensen var en af de forældre, der tog initiativ til beslutningen. Når hun læser Jeanette Østergaards beskrivelser af de nuværende processer, bliver hun yderligere bekræftet i, at det er 'sindssygt', at det fungerer sådan.

"Jeg havde ikke tænkt på det på den måde før. Men jeg vil ikke acceptere, at vores unge skal gennem det forløb. Det er de mest eksperimenterendes dagsorden, der er trendsættende i øjeblikket. Med vores aftale undgår vi, at det er dem, der ikke vil drikke, der bliver mobbet," siger Lise Kristensen.

Lise Kristensen håber, at forældrene vil fortsætte den vigtige dialog med hinanden og de unge, også når der på næste klassetrin kommer fokus på, hvor meget de unge må drikke. Det ville ifølge Lise Kristensen være en stor hjælp, hvis skolen havde en alkoholpolitik, ligesom den har en mobbepolitik.

*Østergaard, J.: "Learning to become an alcohol user: Adolescents taking risks and parents living with uncertainty". *Addiction Research and Theory* (2009).*

Spørgeskema- og interviewundersøgelsen fra 2005 blev finansieret af Rockwool Fonden og resulterede i bogen "Unge, Fester og Alkohol", redigeret af Gundelach, P. og Järvinen, M.



Bedre viden om psykisk syge børn giver positive resultater

Hvert femte barn med kontakt til det sociale system har mindst én psykiatrisk diagnose. Det viser en undersøgelse fra SFI. Med rådgivning og behandlingsplaner til personale og plejeforældre vil de psykisk syge børn opleve en bedre udvikling, og flere børn vil få den rette støtte.

AF TILDE ELLEHAMMER ANDERSEN



"NÅR PROBLEMERNE MED BØRNEGENS PSYKISKE TILSTAND ER SÅ MARKANT, SOM UNDERSØGELSEN PEGER PÅ, MÅ DE PROFESSIONELLE VÆRE KLÆDT PÅ TIL DET" METTE LAUSTEN

"Der er meget at hente for de anbragte børn, der har psykiatriske diagnoser, hvis de personer, der har kontakt med dem til daglig, lærer, hvordan man skal omgå deres lidelser". Det siger Niels Dueholm, som er projektleder på

Psykiatriprojektet. Projektet har til formål at opkvalificere plejeforældre og ansatte

i Københavns Kommune til at tage sig af anbragte børn med psykiatriske diagnoser. Og det er der behov for.

20 procent af de børn, der har kontakt med det sociale system, går nemlig rundt med en psykiatrisk diagnose. Det gælder både de børn, der er anbragt uden for hjemmet, og for dem, der bor hjemme, men modtager hjælp fra

det sociale system, fx en hjemme-hos-pædagog eller en aflastningsfamilie. Til sammenligning er der kun 3 procent af de 'almindelige' børn, der har en psykiatrisk diagnose. Det viser en undersøgelse fra SFI.

"Når problemerne med børnenes psykiske tilstand er så markant, som undersøgelsen peger på, må de professionelle være klædt på til det," påpeger Mette Lausten, én af forskerne bag undersøgelsen. Hun anbefaler derfor mere uddannelse til personale og plejeforældre.

AT VENDE EN DÅRLIG UDVIKLING

I mange tilfælde går det dårligt for børnene i det sociale system, fordi de voksne – personale eller plejeforældre – ikke ved, hvad det drejer sig om og ikke kan aflæse barnet eller den unge, mener Niels Dueholm. Han fortæller, at

de i Psykiatriprojektet har deltaget i forløb, hvor en dårlig udvikling er blevet vendt 180 grader. Simpelthen ved at rådgive og supervisere personale og plejeførelde og ved at lave en handlingsplan med udgangspunkt i hvert enkelt barn. På den måde kan de voksne, der er i kontakt med de psykisk syge børn, bedre imødekomme børnenes særlige behov.

"Man skal gribe det helt særligt an i den daglige kontakt til barnet. Det kan fx være ved at acceptere, at børnene med ADHD skal høre musik samtidigt med, at de laver lektier. For der er nogle, der bedst kan koncentrere sig, hvis de har en opmærksomhedsforstyrrelse," siger Niels Dueholm.

VIDEN FINDES ALLEREDE

"Der er sket en kolossal udvikling i viden inden for området. I dag ved vi meget mere om, hvordan man skal forholde sig til børn med psykiatriske problemer. Man kan faktisk hjælpe de børn," siger Niels Dueholm.

Men Niels Dueholm tilføjer, at det ikke er tilstrækkeligt med en generel viden om psykiske lidelser. For selvom mange børn med fx ADHD har problematikker, der kan ligne hinanden, så er der ikke to børn, der reagerer ens.

I Psykiatriprojektet skrives handlingsplanerne derfor altid med udgangspunkt i hvert enkelt barn og i samarbejde med de voksne, der har bedst kendskab til barnet.

Nogle gange er små justeringer i handlingsplanen nok til at give positive resultater for børnene.

Det kan fx være, at kontakten til et barn er vanskeligt, fordi barnet har udviklet et stærkt angstberedskab. I planen for dette barn kan indgå, at han eller hun i hverdagen skal have en særligt udnævnt kontakt-voksen, som barnet med tiden kan opbygge tillid til og turde fortælle om sig selv.

DIAGNOSER ÅBNER DØRE

På Center for Familiepleje i København rekrutterer de plejefamilier, når børn skal anbringes uden for hjemmet. Klaus Wilmann, som er leder af centeret, er ikke overrasket over tallene fra SFI's opgørelse. For han synes, at det er bemærkelsesværdigt, at så mange af de børn, der bliver bedt om at finde plejefamilie til, har en psykiatrisk diagnose – eller en diagnose-lignende betegnelse. Selvom han på den ene side er betænkelig ved den risiko, der er for at stemple børnene negativt, ser han også, at diagnoserne giver børnene adgang til mere støtte:

"Det kan åbne døre, fx en støttepædagog til et barn, der splitter det hele ad i børnehaven. Det er lettere at få støtte til et barn, hvis man skriver, at det er en dreng med ADHD, end hvis man skriver, at det er en urolig dreng," siger Klaus Wilmann.

DE STILLE PIGER KAN OGSÅ VÆRE SYGE

Både hos Center for Familiepleje og i Psykiatriprojektet står der 'ADHD' i mange af børnenes sagsmapper. Det er ofte børn, der reagerer udad, og som er lette at få øje på.

"Det er meget nemmere at reagere på en dreng, der kravler op ad væggene end at gøre noget ved en pige, der sidder stille med nogle perler, selvom begge kan have et psykisk problem," siger Mette Lausten fra SFI.

Både Klaus Wilmann og Niels Dueholm er enige med Mette Lausten i, at der også er grund til at lytte efter stilheden hos børnene. For mange af de stille piger har også alvorlige psykiatriske problemer, som de har lige så meget behov for at blive behandlet for, som de børn, der har mere 'larmende' diagnoser.

"De stille piger har nogle særlige vanskeligheder, og det kræver, at systemet har konkret viden om det. Deres bevidsthed skifter spor, men børnene holder det for sig selv," siger Niels Dueholm. Han mener, at netop de stille børn udgør et af mørketallene, når man ser på børn med psykiatriske lidelser.

FAKTA

Siden 1995 har SFI fulgt en hel årgang, født samme år. Det er oplysninger om denne årgang af børn, der ligger til grund for opgørelsen.

Der er i alt 73.850 børn i årgangen. På opgørelsestidspunktet var 1.072 af dem anbragt uden for hjemmet, og 1.457 modtog hjælp fra det sociale system (hjemme-hos-pædagog eller aflastningsfamilie). 20 procent fra begge grupper havde fået registreret mindst én psykiatrisk diagnose.

De hyppigst forekommende diagnoser blandt børnene er mental retardering, adfærdsforstyrrelser (fx ADHD) og udviklingsforstyrrelser (fx autisme). For de børn, der er anbragt uden for hjemmet, er der flest med sociale funktionsforstyrrelser. Det kan fx være vanskeligheder med at knytte sig til andre mennesker.

Lausten, M. og Egelund, T.: "Prevalence of mental health problems among children placed in out-of-home care in Denmark", publiceret i "Child & Family Social Work", 2009, 14.

En kæmpe vidensbank om forebyggende foranstaltninger

Hvordan kan forebyggende foranstaltninger være alternativ til anbringelse af børn og unge? Det skal et nyt Dialog-projekt mellem SFI og 10 udvalgte kommuner kaste lys over. Forventninger er store hos fx Marianne Kruse fra Brøndby Kommune, som kalder samarbejdet en kæmpe vidensbank.

AF ULLA HAAHR

Gennem de næste fire år skal Dialogprojektet gøre kommunerne bedre til at støtte og hjælpe udsatte børn. Det sker gennem en omfattende afdækning og analyse af 23 konkrete forebyggende foranstaltninger, der i dag bliver brugt i de 10 udvalgte kommuner. Samtidig skal kommunerne jævnligt mødes i dialoggruppen og udveksle erfaringer.

De 10 kommuner er valgt, fordi de som helhed afspejler Danmark, og fordi de alle har omlagt indsatsen overfor udsatte børn og unge efter Anbringelsesreformen og Kommunalreformen.

I projektet skal de 23 forskellige indsatsers effekt evalueres, blandt andet gennem spørgeskemaer, og det vil skaffe kommunerne værdifuld viden om, hvad der virker.

Og netop kombinationen af den forskningsbaserede vinkel og praksisfeltets erfaringer er projektets overordnede styrke, mener Morten Madsen, Børne- og Ungechef i Assens Kommune:

"Det er væsentligt at sætte fokus på forebyggende foranstaltninger på denne måde, fordi vi reelt ikke har ret meget forskningsbaseret viden om 'hvad der virker'," siger han.

Projektet skal desuden skabe overblik over forskningen på området og ud fra denne viden samle eksempler på god praksis, som kommunerne kan bruge. Det er noget, Marianne Kruse, fag-

chef i Brøndby, kan bruge i hverdagen i Brøndby Kommune:

"På denne måde vil kommunerne have en base at trække på og vide, at det er kvalificerede bud på modeller, man kan inspireres af," siger hun.

BRUG FOR INSPIRATION

Marianne Kruse mener, at det er væsentligt at sætte fokus på de forebyggende foranstaltninger som alternativ til anbringelse, fordi børnenes eller de unges hverdag ikke bliver brudt op. Tværtimod kan de blive i deres eget miljø på bedre vilkår, forklarer hun:

"Når det forebyggende arbejde lykkes, er det fordi, der er sket en forandring. Forældre har fået redskaber, de har kunnet gøre brug af til at skabe en forandring i forældreskabet. De oplever, at de lykkes som forældre på en lang tid bedre måde. Og børnene oplever en forandring i forhold til deres skolegang, deres sociale liv og deres samspil med forældrene. Det kan lyde banalt og ligetil, men al erfaring viser, at det er det ikke," understreger Marianne Kruse.

"Derfor er det så vigtigt at videndele og lære af de erfaringer, der er på fagområdet. Vi arbejder jo alle indenfor feltet på at lykkes bedre i forhold til at finde de rigtige metoder og modeller, der virkelig kan skabe den berømte forskel. Har nabokommunen 'opfundet' en rigtig god metode, så er det bare så vigtigt at lade sig inspirere, og måske opfinde en i dette tilfælde Brøndby-model, der matcher Brøndby-behov."

NETVÆRK GIVER RESULTATER

Deltagelsen i Dialogprojektet har allerede givet positive resultater, for det er langt nemmere at kontakte en anden kommune, når man ved, hvem man skal kontakte, og hvad der rør sig i netop den kommune.

FAKTA

De 10 kommuner er:

Assens, Brøndby, Faxe, Fredericia, Helsingør, Hillerød, Mariagerfjord, Thisted, Aalborg, Århus.

Link til projektets hjemmeside:

<http://www.forebyggelse-boernogunge.dk>

"Et dugfrisk eksempel er et stort materiale om iværksættelse af tværfaglige teams, som Mariagerfjord Kommune har sendt her til Brøndby, fordi Mariagerfjord HAR gjort det, vi skal i gang med her i Brøndby, og derfor er vi i Brøndby så glade for at have fået tilsendt det meget fagligt flotte materiale."

Og det har betydning, at repræsentanterne i de 10 kommuner mødes ansigt til ansigt.

"Allerede nu kan jeg mærke, at jeg glæder mig rigtig meget til næste møde. De i alt 10 kommuner er en kæmpe vidensbank, som Brøndby Kommune/jeg får lov at være en del af," mener Marianne Kruse.

Morten Madsen, Assens Kommune, får også et udbytte af netværket, som han ikke får andre steder.

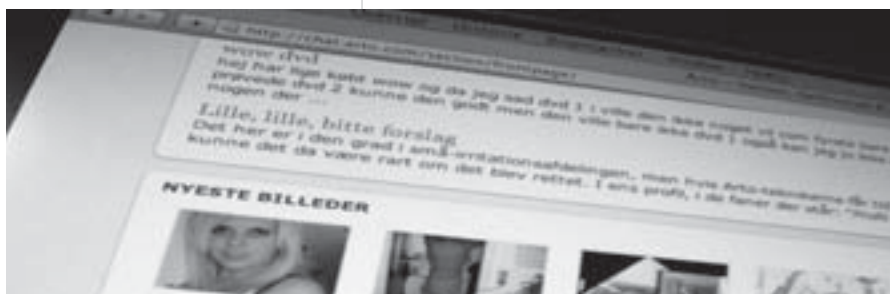
"Vi har god erfaringsudveksling mellem kommunerne på forskellige niveauer, bl.a. via KL og helt lokalt på Fyn. Men Dialogprojektets særlige kvalitet er konteksten – den erfaringsudveksling der sker i en effekt- og evidensbaseret samarbejdsproces."

"PÅ DENNE MÅDE VIL KOMMUNERNE HAVE EN BASE AT TRÆKKE PÅ OG VIDE, AT DET ER KVALIFICEREDE BUD PÅ MODELLER, MAN KAN INSPIRERES AF" MARIANNE KRUSE

Fokus på overgreb på internettet eller mobiltelefonen

Undervisning af børn og unge i internetsikkerhed kan hjælpe dem til at forbedre deres færden i cyberspace og dermed forebygge overgreb, viser en ny Campbell-forskningsoversigt. Men det er ingen garanti for mere sikker adfærd, og forskerne efterlyser indsatser, der kan lære forældre, hvordan de kan hjælpe børn og unge til sikker adfærd på nettet.

AF NANA ANGELL HALD OG ULLA HAAHR



Den danske befolkning er en af de mest teknologivenlige i verden. Danskerne har fx procentvis flere facebook-profiler end noget andet land i verden. Samtidig chatter 82 procent af de 12 til 17-årige jævnligt via internettet. Og danskerne sender ca. 6,3 milliarder sms'er om året.

Med de nye kommunikationsformer følger nye former for overgreb. Især unge bruger internet og mobiltelefonen, og de er derfor udsat for en større risiko for at blive ofre for bl.a. mobning og misbrug, mens de surfer på nettet eller bruger mobilen. Overgreb i cyberspace kan fx være, at gerningsmanden forfølger den unge i cyberspace, eller at den unge bliver præsenteret for upassende seksuelle billeder. Det kan også være, at jævnaldrende mobber via chatfunktioner eller sms'er. I Danmark fik begrebet Happy Slapping fx en central rolle i medierne i 2006. Happy Slapping er betegnelsen for umotiveret vold blandt unge, der bliver optaget på video, evt. via mobiltelefonen.

FOREBYGGELSE AF OVERGREB I CYBERSPACE

En ny Campbell-forskningsoversigt viser effekten af indsatser, der er iværksat for at komme overgreb i cyberspace til livs. Ifølge forskerne stiger antallet af indsatser for at beskytte unge mod farer på internettet, og de fandt 3 studier af høj kvalitet, som blev inkluderet i forskningsoversigten.

Disse tre henvender sig til børn og unge i klassetrinene 5. til 8. og evaluerer en indsats, der er iværksat for at forebygge/reducere overgreb i cyberspace. Alle studier er gennemført med en kontrolgruppe, således at én gruppe modtog indsatsen, mens en anden gruppe ikke modtog nogen indsats.

Studierne evaluerer de meget forskellige indsatser I-SAFE, Missing og HAHASO, der er udført i USA og Canada. I-SAFE og Missing skulle bl.a. gøre børn og unges viden om internetsikkerhed større og deres færden i cyberspace mindre risikabel. Internetsikkerhed kan fx dække over, at eleverne opdager bedragere i cyberspace. I I-SAFE blev elever undervist i klassen med det formål at undgå overgreb i cyberspace, mens Missing brugte online-undervisning i form af computerspil. HAHASO blev iværksat i forbindelse med en evaluering af et større antimobningsprogram og fokuserede dermed bl.a. på mobning i cyberspace. HAHASO bestod ligesom I-SAFE af undervisning.

BEDRE KENDSKAB INGEN GARANTI

De børn og unge, der deltog i I-SAFE, fik hurtigt et betydeligt bedre kendskab til internetsikkerhed. De var mere tilbøjelige til at diskutere internetadfærd med venner og søskende end de unge i kontrolgruppen. Men studiet viste dog også, at større kendskab til internetsikkerhed ikke er nogen garanti for, at børn og unges færden i cyberspace bliver mere sikker.

Deltagerne i Missing fik efter programmet på nogle punkter bedre internetvaner, men på andre dårligere. Børnene og de unge blev bedre til at lade være med at lægge personlig information ud på internettet, fx et billede. Men samtidig opførte deltagerne i Missing sig mere risikabelt på internettet end tidligere. Deltagerne i HAHASO viste derimod ingen ændring i adfærd i cyberspace.

ET SKRIDT I DEN RIGTIGE RETNING

Forskerne påpeger, at til trods for at studierne viser varierende effekt, tegner de et billede af, at indsatserne påvirker børn og unge i den ønskede retning – en retning mod mere sikker adfærd i cyberspace.

Men resultaterne understrejer ligeledes, at en ændring i deltagernes kendskab til internetsikkerhed ikke nødvendigvis hænger sammen med ændret adfærd. Derfor er der brug for nye indsatsformer mod overgreb i cyberspace og mere forskning i, hvordan disse virker.

ET OVERSET FORÆLDREANSVAR

Forskerne havde planlagt også at se på studier, der evaluerede effekten af indsatser henvendt til forældre om børns internetsikkerhed og adfærd i cyberspace. Men det var ikke muligt, fordi der ikke er gennemført studier af tilstrækkelig høj kvalitet, der har evalueret indsatser sat i værk for forældre.

Derfor understreger forskerne, at forældrene har en vigtig rolle, når det kommer til børn og unges vaner i cyberspace. Forældrenes kendskab til brug af elektroniske kommunikationsmidler såsom internet og mobiltelefon skal være større, og deres forståelse af de nye kommunikationsformers muligheder og farer skal skærpes. Forskerne efterlyser dermed indsatser, der oplærer forældre og andre voksne omkring barnet i de potentielle farer, der følger med brug af internettet og mobiltelefonen.

Børn af forældre 2010:

Voksne omkring børn og unge skal tage ansvaret!

KRONIKKEN



AF BENEDIKTE ASK SKOTTE, FORMAND FOR FORÆLDREORGANISATIONEN SKOLE OG SAMFUND

Forældrene er de vigtigste rollemodeller for deres børn og de vigtigste for deres læring. Det er fra forældrene, de udsættes for den største påvirkning.

Hvem er de så – forældrene af i dag? Hvad gør de, hvad kan de, hvad skal de og hvorfor? Debatterne render hurtigt, beskyldningerne flyver endnu hurtigere. Overskriften hedder: "Når forældre og lærere giver op sammen, giver det ikke meget håb for vores børn".

Er de så så slæmme, nutidens forældre? Er det så håbløst? Måske. Rollen som forældre i dag er stor, måske større end nogensinde. Og samtidig ikke særlig veldefineret. Vi lever ikke i et samfund, hvor det gælder om at overleve og få mad på bordet, men vi lever i en verden af konstant påvirkning udefra, hvor det ikke er den fysiske overlevelse, som tæller, men en mental overlevelse i et virvar af informationer og input.

I urtiden skulle vi bruge vores hjerne til at passe på giftige planter, til ikke at blive overfaldet af vilde dyr, eller til ikke at blive taget til fange af en anden klan. Vores hjerne er, som beskrevet gennem forskning, ikke udviklet særlig meget siden, så vi må leve med den, som den er! Det bliver et spørgsmål om at tage informationer, bearbejde dem, sortere dem og bruge dem med en hastighed, der er så intens, som man vælger, eller som man ikke får valgt fra.

Som forældre er det – og har det sikkert altid været – svært at være den, der sætter rammer. Den, der definerer værdierne og familiens spilleregler. Det er nemt at sætte rammen om at holde i hånden, når vi går på gaden, det kan vi som forældre godt finde ud af at holde fast i: Fare – pas på! Her er hjernen med. Men når det gælder om at spise sundt, at udsætte alkoholdebutten, at tage mobiltelefonen fra dem, når børnene skal i seng, at sætte begrænsninger på computerbrug, at inspirere til at deltage i arbejdet hjemme, at uddelegere ansvar og acceptere, at børn skal kede sig, er det svært. Her bliver vi upopulære, og

det er hverken rart eller giver særlig meget energi. Så den nemme løsning. Ja, – den kender vi.

Vi forældre, der selv er på arbejdsmarkedet, vi skal selv tage ansvar for vores liv. Være forældre, være karrierebevidste, have korrekt livsstil, være trænede, sunde, sexede og lykkelige og være forældre. Vi ser os i spejlet og bliver ældre, men ønsker at udsætte ældningen – og måske også det ansvar, vi har som forældre. Vores børn ser os, og hvad vi stræber efter og starter tidligt ud med alle de samme mål. Vi forældre har svært ved at blive voksne, og børnene har svært ved at være børn, men bliver og vil hellere være voksne hurtigere.

Ynk, ynck, ynck – eller skal vi se anderledes på det?

ALKOHOL

Når vi som forældre prøver at tage ansvar, sætte rammer for vores børn og være bevidste i vores liv, så støder vi på udfordringerne. I 7. klasse til forældremødet, hvor vi skal snakke alkohol, sidder vi et par enkelte, som har læst undersøgelserne, der beskriver, at jo tidligere debut, jo højere niveau har alkoholforbruget resten af livet, og vi er et par stykker, der har tillid til, at når grænsen for at købe alkohol er 16 år, er der en mening med det. Men når dialogen i klassen er, at det kan de unge godt styre, de drikker alligevel, eller de kan ligeså godt gøre det hjemme og lære, så er det ikke altid, at de ansvarlige forældre får lov til at sætte de fælles grænser.

Men vi har jo ansvaret for at være de tydelige voksne, som ved ting. Som tager ansvaret og som tør sige NEJ. Men vi står ofte alene med det, og det kan være tungt. Tidligere sagde man, at det tager en landsby at opdrage et barn, her blandede man sig, irettesatte andres børn, og hjalp dem på vej, som havde fået valgt de 'forkerte' forældre. Men i dag er det i familien, måske som enlig eller i et nyt forhold, hvor man jo ofte også er 'alene' om den meget følsomme opdragelse.

SEX

Seksualundervisningen er et af de andre områder, som er udefineret. Hvem siger hvad? Forældre kan godt huske, at det var på skolen, man fik seksualundervisning, og derfor trækker man sig tilbage i oplysningen til sine børn med undskyldningen om, at det sker i skolen. Skolen ser sommetider på sagen som, at det er DA forældrenes ansvar! Det er ikke noget, vi snakker om, men vi håber, der er andre, der tager sig af det. Lidt ligesom de øvrige 'timeløse' fag: Færdselslære, sundhedsundervisning og familieundervisning samt uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering. Som travle forældre kan man godt fortælle sig selv, at det ER der faktisk nogle, der har tænkt over. Løber vi fra ansvaret? Eller tror/ved vi, at vores børn får det et andet sted?

SUNDHED

Skal skolens lærere fortælle forældrene direkte, når deres barn er alt for tykt? Det forestår eksperterne. De siger, at forældre faktisk ikke ser, at deres barn er usundt, at de ikke er bevidste om, at deres barn er i risikogruppen for hjertekarsygdomme og diabetes. Andre steder går forældrene meget op i fitness og udseendet, så meget at børnene får mangelsygdomme og spiseforstyrrelser. Og så er der tilfælde, hvor det slår klik for de unge, hvor det bliver en kamp mod og med maden i de yderste tilfælde.

Også her hører man forældre, der står uforberedt overfor situationer, som skal håndteres. Lever vi ikke op til at være forældre, når vores børn ikke passer ind i idealet for børnestandarder?

SELVVÆRD

Alle har brug for selvtillid og selvværd. Selvtilliden har vi målt i skolerne, og vi gør grin med, at elevernes vurdering af egne evner ligger noget over deres egentlige faglige kunnen. Når vi ser X-factor, kan man sommetider netop tænke, om selvtilliden har taget over. Den anerkendende tilgang, som vi fik tudet ørerne fulde af, vi skulle have, når børnene kom hjem fra SFO med en 'dime': "Nææ, hvor er den flot!" Den mere konstruktive, kritisk positive, udviklende bemærkning kunne godt sommetider have erstattet floskelen.

Selvværdet lider dog ofte hos de unge, og hermed tit også motivationen. Eller også er det omvendt. De er i hvert fald afhængige af hinanden.

Er jeg god nok? Ser jeg ud, som jeg skal? Kan jeg blive til noget? Spørgsmålene er de samme, som dengang forældrene var unge, men forskellen er, at nu er det ikke, når de slår op i et ugeblad som 'Vi Unge', at de bliver konfronteret med det – men det er via nettet, chatrooms, sms, mms, tv, reklamer osv. Vi snakker døgndrift.

Det er sjældent, at vi ser de unge finde deres gamle legetøj frem og sidde og lege. Man holder tidligt op med at lege og finder hurtigt en rolle, som man så skal passe.

Et begreb som cutting er dukket op i forældres verden. Unge piger, der ikke magter livet, og vælger at skære i sig selv. Hvordan passer vi på hende, hvordan ser vi problemerne komme, og hvordan håndterer vi som forældre situationerne, når de opstår?

IT OG MOBILTELEFONI

Vi er i et univers af konstant påvirkning. Vi voksne er ikke vokset op med det, vi er i et underligt stadie af at forsøge at tilpasse os det og alligevel ikke adoptere det helt. Vi har vores mobiltelefon, men det er vores børn, der laver indstillingerne. Vi køber internetopkoblingen, men det er børnene, der installerer den. Vi har GPS'en, men det er børnene, der opdaterer den. Vores børn har overhalet os, og vi har ikke altid fået nået at finde ud af at sætte grænser, forklare de etiske og moralske spilleregler i den virtuelle verden. Og så støder vores børn på problemer – og vi aner ikke, hvad de taler om, og vi kan ikke hverken beskytte, forsvare eller guide dem igennem. Hvordan finder vi voksne den flig af selvtillid, der kan overbevise vores børn om, at vi er voksne, at vi ved, hvad man skal, og at vi sætter rammerne for, hvad man må og ikke må, når vi dybest set ikke aner, hvad de snakker om?

Sokrates (480 f.kr – 399 f.kr) sagde: Nutidens børn er de rene tyranner. De siger deres forældre imod, sluger deres mad og tyranniserer deres lærere.

Så forandrer tingene sig?

JUBII, JEG ER MOR!

Hvordan er det så lige, vi som forældre overlever? Eller rettere at børnene overlever at være sammen med os? Vi skal være tydelige forældre! Og vi skal som tydelige forældre positivt medvirke til at udvikle og inspirere vores børn til stor nysgerrighed.

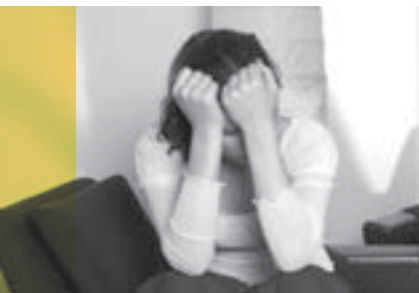
Vi skal som tydelige forældre positivt medvirke til, at vores børn får gode sociale kompetencer, men vi skal også som tydelige forældre turde vise holdninger og hjælpe vores børn og unge med at sætte grænser.

Husk på, at hver konflikt, dialog og diskussion, vi har med vores børn, udvikler dem og forbereder dem til livet!

Støt børnene, iagttag dem på afstand og spørg ind, hvis I undrer jer eller er bekymrede, det viser interesse.

Prøv at nyde, at børnene kommer og udfordrer jer, træd et skridt tilbage og tænk "YES, nu udvikler han/hun sig, og jeg vil hjælpe."

Det er ok og helt legalt at være tydelig, sætte rammer og grænser. Når mine store børn nu kommer og takker mig, så tænker jeg: Det var hårdt, men det gav mening!



Effektmåling resulterer i coaching-uddannelse i Rødovre

Samtaler med en coach kan hjælpe kvinder, der er på sygedagpenge på grund af stress eller udbændthed. Det viser en effektmåling, som SFI har lavet for det Lokale Beskæftigelsesråd i Rødovre. SFI-rapporten har været med til at bane vej for, at medarbejdere i Rødovre Jobcenter nu skal uddannes til coach, fortæller projektkoordinator Lars Christian Larsen. Men han kunne alligevel godt have ønsket sig nogle endnu klarere konklusioner fra undersøgelsen.

AF MADS ANDERSEN HØG

Alle pladser ved computerne er optaget i Rødovre Jobcenter. De otte-ni mennesker ved skærmene ser forskellige ud – unge og ældre, mænd og kvinder, danskere og indvandrere – men de arbejder alle koncentreret på at finde en ledig stilling, der passer til netop dem.

På et kontor i kælderens under de jobsøgende sidder projektkoordinator i det Lokale Beskæftigelsesråd (LBR) Lars Christian Larsen. Hans opgave er blandt andet at udvikle indsatser, som skal hjælpe de borgere, der har svært ved at finde fodfæste på arbejdsmarkedet. Et eksempel på sådan et metodeudviklingsprojekt er at tilbyde sygemeldte kvinder med stress, depression eller udbændthed en samtale en gang om ugen med en coach.

Det prøvede de i Rødovre Jobcenter i 2008 og 2009. Tanken bag projektet var, at en coach måske kunne hjælpe borgere med denne type mere diffuse lidelser til igen at få blod på tanden til at komme ud på arbejdsmarkedet. Hvis det kunne hjælpe kvinderne, kunne man arbejde videre med coaching, forklarer Lars Christian Larsen:

"LBR ville gerne undersøge, om vi internt i huset så skulle begynde at uddanne nogle folk til coach," siger han.

SFI MÅLER EFFEKTEN

For at sikre at projektet blev evalueret så objektivt som muligt, besluttede man i Rødovre at få nogle udefra til at måle effekten.

"Jeg har lavet mange af den her slags projekter. Men det er lidt tyndbenet, hvis vi selv skal beskrive 'succesen'. Det svarer til, at min mor skulle skrive en anbefaling af mig," pointerer Lars Christian Larsen.

Han vidste, at SFI havde erfaring med at måle sociale indsatser og tog derfor kontakt. Det resulterede i et eksperimentelt forsøg, hvor deltagerne via lodtrækning fordeles tilfældigt i én gruppe, der udover den normale støtte får en særlig indsats – her coaching – og én der fungerer som

kontrolgruppe. Kontrolgruppen får kun den normale støtte fra jobcentret.

Denne form for 'lodtrækningsforsøg' er den mest sikre måde at måle effekten af en indsats på, fordi man kan sammenligne de to grupper. Så ved man, at den eneste forskel på de to grupper er den indsats, de har fået.

SFI's rapport om projektet i Rødovre er netop udkommet. Forskerne konkluderer, at de kvinder, der fik coaching, har fået det bedre end dem i kontrolgruppen. Undersøgelsen viser også, at næsten 80 procent af deltagerne er tilfredse med coachingen. På den baggrund har LBR i Rødovre besluttet at afsætte 210.000 kroner over de næste to år til at uddanne medarbejdere til coaches.

MOTIVATIONSPROBLEM

Lars Christian Larsen er glad for, at SFI's tilgang og metoder giver effektmålingen høj 'credibility'. Når LBR sætter penge af til uddannelsen, er det nødvendigt med dokumentation for, at coaching rent faktisk kan gavne sygemeldte. Men de høje videnskabelige krav har ikke altid været lige til at udføre i praksis.

I Rødovre oplevede de især et problem med at motivere de sygemeldte kvinder til at deltage i forsøget. Det var en pointe, at deltagelsen skulle være frivillig. Men det resulterede i en del sårede følelser, når en sygemeldt fik at vide, at hun var endt i kontrolgruppen. Hun var jo netop gået ind i forsøget, fordi hun gerne ville coaches.

"Det er rigtig svært at udføre i praksis. På den ene side vil folk rigtig gerne have det, og man kan tale dem rigtig 'hot'. På den anden side bliver man bare nødt til at sige til nogen, at 'Desværre, du har ikke fået det'. Vi prøvede at forklare, at 'Det kan godt være, det ikke lige gavner dig, men kontrolpersonen er ligeså vigtig som deltagerpersonen'. Men det var ikke nemt. Folk bliver meget kede af det nogle gange," fortæller projektkoordinatoren.



I første omgang var det sagsbehandlerne, der informerede og motiverede kvinderne til at deltage. Senere i forløbet lavede man større informationsmøder, hvor projektkoordinator, coach og en sagsbehandler informerede om forsøget. SFI's forskere stod for selve lodtrækningsdelen, forklarer Lars Christian Larsen:

"Vi havde sådan en stor urne; ligesom til valg. Den stod der og kunne ikke åbnes. Og når vi havde samlet nok deltagere til et hold, så kom Annemette (Coop Henriksen, SFI) og trak lod."

GODT NOK, MEN...

Men selv om SFI's rapport altså har været medvirkende til at medarbejdere i Rødovre Jobcenter nu kan se frem til en uddannelse som coach, så kunne Lars Christian Larsen godt have ønsket sig klarere resultater. Eksempelvis er der kun 42 deltagere i undersøgelsen for få til, at forskerne kan konkludere, om coaching direkte hjælper kvinderne tilbage i arbejde. Det kræver ganske enkelt et større projekt med flere deltagere, og det blev det ikke til i denne omgang.

Set fra skrivebordet i kælderen i Rødovre er det også en kulturforskel, der gør, at forskerne ikke er helt så skarpe i deres konklusioner, som Lars Christian Larsen kunne ønske. Det lidt tørre 'sociolog-sprog' og forskernes forbehold kan være en hindring for, at resultaterne glider ned blandt såvel brugere som beslutningstagere ude i kommunerne, mener han.

Projektkoordinatoren synes dog, at SFI's kommuneforum for effektmåling, hvor man forsøger at lave større forsøg på tværs af kommuneskel, lyder som et glimrende redskab. Det er nødvendigt med effektmåling, og i Lars Christian Larsens optik er det nødvendigt, at andre end kommunen tager denne type initiativer. Det kan være både de lokale beskæftigelsesråd eller forskningsinstitutioner.

"Nogle gange tror jeg, at der famles lidt i blinde. På 'beskæftigelsesmarkedet' er der et hav af eksterne aktører, og det er altid svært at vide, hvad der er skidt, og hvad er kanel," siger Lars Christian Larsen.

Derfor er han glad for, at Rødovre Jobcenter har været så engagerede i forsøget med coaching, og at de er så fokuserede på udvikling. Og efter LBR's beslutning om at afsætte samlet 210.000 kroner i 2010 og 2011 ser Lars Christian Larsen nu frem til, at coach-uddannelsen af medarbejdere i Rødovre Jobcenter kommer i gang. SFI's rapport om coaching af sygedagpengemodtagere giver grund til at håbe, at det vil gavne nogle af de jobsøgende foran skærmene ovenpå.

Coop Henriksen, A.: Coaching af sygedagpengemodtagere. En pilotundersøgelse med eksperimentelt design. SFI 10:01, ISBN: 978-87-7487-961-9, Kr. 70

FAKTA

- Undersøgelsen omfatter 42 kvinder på sygedagpenge med såkaldt 'diffuse psykiske lidelser', dvs. stress, depression, udbrændthed eller lidelser i bevægeapparatet.
- Undersøgelsen er et metodeudviklingsprojekt med eksperimentelt design, dvs. at deltagerne tilfældigt er blevet delt op i to grupper. Den ene gruppe fik tilbudt seks ugers coaching ved siden af den almindelige støtte, mens den anden gruppe fungerede som kontrolgruppe og kun fik almindelig støtte.
- Alle deltagere i undersøgelsen havde frivilligt givet udtryk for, at de gerne ville modtage coaching.
- Coaching-forløbet bestod af en times samtale med en coach en gang om ugen i seks uger.
- Forskerne finder en tendens til, at kvinderne efter seks uger får det psykisk bedre, sammenlignet med kvinder, der ikke har fået coaching.
- Undersøgelsen viser desuden, at næsten 80 procent er tilfredse med coachingen.
- Materialet har imidlertid været for spinkelt til at vurdere, om coaching styrker de pågældendes tilbagevenden til beskæftigelse.

"VI PRØVEDE AT FORKLARE, AT 'DET KAN GODT VÆRE, DET IKKE LIGE GAVNER DIG, MEN KONTROLPERSONEN ER LIGESÅ VIGTIG SOM DELTAGERPERSONEN'. MEN DET VAR IKKE NEMT. FOLK BLIVER MEGET KEDE AF DET NOGLE GANGE" LARS CHRISTIAN LARSEN



At måle effekter i skolen

SFI-forskere skal i de kommende år undersøge, hvad efteruddannelse af lærere betyder for børnenes præstationer, og hvordan forskellige former for skoleledelse og undervisning påvirker 9. klasse-elevens resultater i dansk og matematik. To SFI-forskere fortæller her om, hvordan man måler effekter i en af velfærdssamfundets hjørnesten: Skolen.

BAG OM FORSKNINGEN

AF MADS ANDERSEN HØG



"VI SKAL UD TIL DEM, INDEN DERES LÆRER KOMMER PÅ KURSUS OG SÅ IGEN OMKRING SLUTNINGEN AF 1. KLASSE. VI TESTER DEM OGSÅ VED SLUTNINGEN AF 2. KLASSE FOR AT SE, OM DER ER EN MERE PERMANENT EFFEKT" METTE DEDING, SFI

Når Mikkel, Muhammed og Maja forsøger at koncentrere sig om, hvad der sker oppe ved tavlen, indgår de samtidig i et uhyre komplekst maskineri, der er med til at forme dem til de borgere, der skal udgøre fremtidens Danmark. Et af hovedformålene med skolen er selvfølgelig at gøre eleverne fagligt dygtige. Men hvordan skaber man de bedste rammer for at styrke elevernes faglige præstationer?

To forskningsprojekter, som SFI er med i, skal måle effekterne af henholdsvis efteruddannelse af lærere samt af skoleledelse og undervisning på børnenes præstationer. Det ene projekt skal vurdere, om efteruddannelse af lærere gør elever i de små klasser dygtigere til dansk. Det andet skal se på, hvordan forskellige former for skoleledelse og undervisning påvirker gennemførelsen af 9. klasses afgangsprøve, og disse elevers evner i dansk og matematik.

EFTERUDDANNELSE AF LÆRERE

Mette Deding, der til daglig er leder af SFI Campbell, skal sammen med forskere fra DPU og Professionshøjskolen Metropol forsøge at finde ud af, hvilken effekt det har at sende lærere på efteruddannelse. Det foregår ved et ægte lodtrækningsforsøg, forklarer Mette Deding:

"Rent faktisk er det sådan, at mange lærere meget sjældent kommer på efteruddannelse. Men man kunne jo godt tro, at bare det, at de kommer på et enkelt kursus og får genopfrisket lidt af det, de lærte på seminariet, har en målbar effekt på børnene. Det finder vi ud af ved at trække lod mellem lærere, der kommer på kurser, og lærere der ikke kommer på kurser," siger hun.

Forskerne har først lige fået penge til projektet, men planen er at udvælge 90 lærere og dele dem ind i tre grupper: To af grupperne får forskellige kurser, mens den sidste gruppe ikke får tilbudt noget. Lærerne skal alle have elever i 1. klasse i dansk. Forskerne vil så måle effekten af kurserne ved at teste eleverne.

OVER 2.200 BØRN

Umiddelbart lyder 90 lærere ikke af meget, men fordi effekten bliver målt på eleverne, er der alligevel et forholdsvist solidt grundlag. Hver lærer har omkring 25 elever, så samlet bliver det over 2.200 elever, forskerne skal ud og teste. Forskerne benytter den samme test, som eleverne alligevel skal igennem, men de tester børnene lidt oftere:

"Vi skal ud til dem, inden deres lærer kommer på kursus, og så igen omkring slutningen af 1. klasse. Vi tester dem også ved slutningen af 2. klasse, for at se, om der er en mere permanent effekt," forklarer Mette Deding.

I løbet af de to år bliver eleverne selvfølgelig dygtigere til dansk, men fordi forskerne har tre forskellige grupper – to har fået kurser og én har ikke fået noget – kan de sammenligne børnene på tværs af grupperne. Hvis en eller to af grupperne skiller sig markant ud, ved forskerne, at der er en effekt.

Der går dog en rum tid, inden resultaterne ligger klar, understreger SFI-forskeren:

"Det er et langstrakt projekt. Det er lidt uvist, hvornår vi kommer i gang. Vi bliver nok nødt til at skubbe det et år, fordi lærerne allerede er langt i deres planlægning af det kommende skoleår. Det er meget svært at lave den slags eksperimenter, så jeg vil være nervøs, hvis vi skal forcere det igennem i år. Så hellere vente og være sikre på, at det bliver ordentligt. Når lærerne har været på kursus, går der et skoleår, før vi kan måle de første resultater. Og så yderligere et år for vi vil også gerne måle dem efter 2. klasse," siger Mette Deding.

EFFEKTEN AF SKOLELEDELSE OG UDDANNELSE

Professor Søren Winter fra SFI leder et andet forskningsprojekt med fokus på skolen. Sammen med danske og internationale samarbejdspartnere skal han frem mod 2013 måle effekten af forskellige former for skoleledelse og undervisning.

"Ledelsesopgaven i skolerne er svulmet op, så det formelt er umuligt for skolelederen at dække alting selv. Derfor uddelegerer mange skoleledere en del af opgaven. Og det kan gøres på flere forskellige måder. Tilsvarende har skoleledere forskellige strategier i forhold til undervisningen. Nogle lægger vægten på at skabe gode betingelser for, at lærerne kan tilrettelægge undervisningen, mens andre engagerer sig i skolens pædagogiske linje og metoder. Men vi savner viden om, hvilken betydning de forskellige former for ledelse har for, hvordan eleverne klarer sig," siger Søren Winter.

Forskerne vil ikke kun se på, hvad der sker på kontoret hos skoleinspektøren. De vil også kigge ind i klasseværelset for at finde ud af, hvordan lærerne underviser, og hvordan undervisningen påvirkes af skoleledelsen. Effekten af skoleledelse og undervisning vil så endelig blive målt på elevernes gennemførelse af 9. klasses afgangsprøve – herunder deres præstationer i dansk og matematik.

SPØRGESKEMA, INTERVIEW OG OBSERVATION

Forskerne vil sende et internetbaseret spørgeskema ud til skolelederne og dansk- og matematiklærerne i 9. klasse for at finde ud af, hvordan de håndterer deres opgaver. Det kombinerer de med et såkaldt 'kvasi-eksperimentielt forskningsdesign'. Det vil sige, at de sammenholder resultaterne af spørgeskemaundersøgelserne med variationen i elevernes præstationer på de forskellige skoler. De under-

søger således, om forskelle i elevernes gennemførelse af 9. klasse og deres karakterer i dansk og matematik kan forklares af forskelle i den måde, hvorpå skolerne ledes og eleverne undervises. Forskerne tager samtidig højde for, at skolerne har forskellige betingelser for at løse opgaven, fx elever med forskellig social baggrund.

Derudover tager forskerne ud på udvalgte skoler for at lave mere kvalitative analyser af både skoleledelse og undervisning. De skal interviewe skoleinspektører og lærere og bruge tid i både inspektørkontoret og i klasseværelset på at observere deres arbejde nærmere.

ÆNDRET LEDELSESROLLE

Forskningen viser, at skolelederens rolle er ændret i de sidste år, fortæller Søren Winter:

"Der er tidligere lavet en kortlægning af, hvordan skolelederne opfatter deres lederrolle. Den viste, at ledernes opfattelse af deres rolle er ændret. Tidligere havde man en opfattelse af, at lederen var en primus inter pares, altså en 'første blandt ligemænd'. Og så måske også én, der primært tog sig af administrative opgaver. Men i dag kan man se, at lederne i højere grad opfatter sig som virksomhedsledere. Der er en mere klar opfattelse af, at de har en organisation, som de har ansvaret for. Så der er ingen tvivl om, at der er sket et skift i forhold til, hvad der har været den gængse opfattelse af ledelsesopgaven," lyder det fra professoren.

Når resultatet af undersøgelsen ligger klar i 2013 vil vi få et klarere billede af, hvordan skolelederne håndterer denne nye og større opgave, der ligger på deres skuldre. Samtidig vil forskningen også give et indtryk af, hvilken effekt både ledelse og undervisning rent faktisk har på elevernes resultater.

Grønlandsk model for børns trivsel

Et nyt samarbejdsprojekt mellem Børne- og Ungehuset 'Mælkebøtten' i Nuuk og SFI skal skaffe ny viden om udsatte børn, der er baseret på grønlandske erfaringer. Dermed er et vigtigt skridt taget til at øge forståelsen i Grønland af at bruge forskningsbaseret viden.

AF ULLA HAAHR



En mor efterlader to mindre børn i hjemmet en aften, hvor hun går på værtshus. Børnene har prøvet det før, men denne gang ender det i højlydt gråd – og naboerne ringer til politiet. Begge børn bliver hentet og kørt til 'Mælkebøtten', hvor de bliver anbragt i døgnafdelingen. Efter en periode med social udredning, hvor det viser sig, at børnene har været udsat for omsorgssvigt, bliver begge børn anbragt hos en plejefamilie. Men hvordan går det så egentlig med børnene siden hen? Og hvis det går dem godt, hvordan kan det så være?

Disse spørgsmål vil Kirsten Ørgaard, leder af 'Mælkebøtten', gerne have besvaret. Og derfor glæder hun sig til, at forskningsprojektet 'Mælkebøttebarn – fra socialt udsat til mønsterbryder' vil afklare, hvordan det går med de børn, der har boet i huset under en social udredning. Projektet skal følge de 60 børn, der flytter fra Mælkebøtten i de næste tre år. Børnenes livsvilkår og psykosociale trivsel skal vurderes, mens de bor i Mælkebøtten og derefter tre gange i løbet af de kommende 9 år.

HVEM KLARER SIG

"Når vi slipper de børn, der har været i social udredning hos os, så ved vi aldrig, hvordan det går dem. Kun hvis man møder dem tilfældigt på gaden, eller de måske ringer. Men vi hører jo aldrig fra dem, der har det dårligst. Vi vil gerne have en større forståelse for, hvorfor nogle socialt udsatte børn bliver mønsterbrydere og andre ikke. Og den viden skal hjælpe os med at se muligheder, fordele og ulemper ved at igangsætte foranstaltninger for udsatte børn og unge," siger Kirsten Ørgaard.

Ved at følge børnene over en årrække vil projektet bidrage med ny viden og forståelse af, hvorfor nogle børn klarer sig godt og andre ikke. Men der er også et andet formål, nemlig at udvikle en model baseret på grønlandske erfaringer til at vurdere børns trivsel, som andre

institutioner, der arbejder med børn og unge i Grønland, kan bruge.

RESULTATERNE VIL BLIVE BRUGT

Målet er at give fagfolk i Grønland konkrete evidensbaserede redskaber i arbejdet med udsatte børn og unge. Ved at forankre projektet i grønlandske erfaringer vil det betyde, at resultaterne rent faktisk bliver brugt. Det er seniorforsker Else Christensen, der skal udføre projektet, overbevist om.

"Projektet er et led i, at man i Grønland nu er begyndt at ville arbejde med disse børn på en anden måde. Der bliver gjort utrolig meget for udsatte børn og unge i Grønland i dag, men man mangler at få fulgt op på, hvad der virker. Hidtil har det i høj grad handlet om at gøre noget her og nu og ikke tænke i de lange baner. Nu bliver tankegangen om også at tænke i perspektiver så at sige introduceret," mener hun.

FÅR STORE KONSEKVENSER

Grønland har den højeste anbringelsesprocent i Norden, når det gælder børn fra 12 år og op efter. Men selvom der således er forholdsvis mange børn i privat familiepleje, så ved ingen, hvordan det går disse børn.

'Mælkebøtte'-projektet er i den sammenhæng et lille projekt. Men det kan få store principielle konsekvenser, fordi det er den første gang, det skal undersøges, hvordan det går med anbragte børn i Grønland. Derfor har det været vigtigt for både Else Christensen og Kirsten Ørgaard at få diverse relevante grønlandske institutioner og fagfolk involveret i projektet.